

Ursula K.
LeGuin

*Sfășierea
cerului*

Traducere din limba engleză de
ROXANA BRÎNCEANU

ARMADA
CLASIC

Director editorial: Alexandra RUSU
Redactor-șef: Marian COMAN
Coperta: Adnan VASILE
Prepress copertă: Alexandru CSUKOR
Redactor: Roxana POPESCU
Tehnoredactor: Paul GORBAND
Lector: Irina SÂRBU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LE GUIN, URSULA K.

Sfășierea cerului / Ursula K. Le Guin ; trad. din lb. engleză:

Roxana Brînceanu. - București : Nemira Publishing House, 2022

ISBN 978-606-43-0709-5

I. Brînceanu, Roxana (trad.)

821.111

Ursula K. Le Guin

THE LATHE OF HEAVEN

Copyright © 1971 by Ursula K. Le Guin

All rights reserved.

© NEMIRA, 2022

ARMADA este un imprint al Grupului Editorial **NEMIRA**.

Tiparul executat de PAPER PRINT INVEST, Brăila.

Orice reproducere, totală sau parțială,
a acestei lucrări și închirierea acestei cărți
fără acordul scris al editorului sunt strict interzise
și se pedepsesc conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-43-0709-5

CAPITOLUL 1

„Tu și Confucius sunteți amândoi vise, iar eu, cel care spun că voi sunteți vise, sunt eu însumi un vis. Acesta este un paradox. Poate că mâine un om înțelept îl va explica; acel mâine s-ar putea să nu fie decât peste zece mii de generații.“

Zhuangzi II

Purtată de curenți, aruncată de valuri, împinsă cu imensă putere de întreaga masă a oceanului, meduza alunecă în abis. Lumina strălucește prin ea și întunericul o pătrunde. Purtată, aruncată, împinsă de oriunde spre oriunde, căci în adâncurile mării nu există alte repere decât mai aproape și mai departe, mai sus și mai jos, meduza atârână și se leagănă; pulsațiile o străbat ușor și rapid, așa cum vasta pulsație diurnă bate în marea dirijată de Lună. Atârânănd, legănându-se, pulsând, creatura cea mai vulnerabilă și mai lipsită de substanță, are în apărarea ei violența și forța întregului ocean, căruia i-a încredințat ființa sa, evoluția și voința.

Dar iată că se înalță continentele încăpățănate. Pragurile de nisip și stâncile țâșnesc din apă în aer, acel spațiu oribil, uscat, al sclipirii și al instabilității, unde nu există niciun sprijin pentru viață. Iar acum, curenții înșală și valurile trădează,

întrerupându-și ciclul nesfârșit, ca să se ridice înspumate pe stânci, în aer, spărgându-se...

Ce va face creatura care aparține cu totul mării pe nisipul uscat în lumina zilei? Ce va face mintea în fiecare dimineață când se va trezi?

Pleoapele îi fuseseră arse, așa că nu putea închide ochii, iar lumina îi pătrundea în creier, pârjolindu-l. Nu putea întoarce capul, fiindcă bucățile de beton prăbușit îl ținutau și vergelele de oțel ieșite din miezurile lor îi țineau capul ca într-o menghină. Când acestea dispărură, se putu mișca din nou; se ridică. Se afla pe niște trepte de ciment; o pădăie înflorea lângă mâna lui, ieșind dintr-o crăpătură a unei trepte. După un timp se ridică în picioare, dar imediat i se făcu teribil de rău și știu că e din cauza radiațiilor. Ușa se afla la numai doi metri de el, căci patul gonflabil ocupa jumătate de cameră. Ajunse la ușă, o deschise și ieși. Dincolo de ea se întindea un nesfârșit coridor cu linoleum pe jos, unduind ușor în sus și în jos pe kilometri întregi, și la capătul lui, foarte departe, era toaleta bărbaților. Porni spre ea, încercând să se sprijine de pereți, dar nu era nimic de care să se țină, și peretele se transformă în podea.

— Ușurel. Hai, ușor.

Fața liftierului spânzura deasupra lui ca un lampion, palidă, înconjurată de păr cărunt.

— Din cauza radiațiilor, zise el.

Dar Mannie nu păru să înțeleagă și nu spuse decât:

— Ia-o încet.

Era întins pe spate, în patul lui.

— Ești beat?

— Nu.

— Ai luat vreun drog?

— Mi-e rău.

— Ce-ai luat?

— N-am găsit-o pe cea potrivită, rosti, vrând să spună că încercase să încuie ușa prin care veneau visele, dar niciuna dintre chei nu se potrivea încuietorii.

— Vine un medic de la etajul cincisprezece, se auzi Mannie slab prin vuietul valurilor care se spărgeau.

Se zbătea să se mențină la suprafață și încerca să respire. Un străin stătea lângă patul lui, ținând în mână o seringă și privindu-l.

— Gata, zise străinul. Își revine. Te simți ca naiba? Ia-o încet! Chiar ar trebui să te simți ca naiba. Ai luat toate astea deodată? Arată șapte ambalaje de plastic din trusa de la autodispensar. Un amestec nenorocit: acid barbituric și dexedrină. Ce încercai să-ți faci?

Îi era greu să respire, dar greața dispăruse, lăsându-i numai o senzație de slăbiciune groaznică.

— Toate au data de săptămâna asta, continuă medicul, un tânăr cu părul șaten, prins într-o coadă și dinți stricați. Ceea ce înseamnă că nu toate provin de pe cardul tău farmaceutic, așa că trebuie să-ți fac raport pentru că le-ai împrumutat. Nu-mi place să fac asta, dar, vezi tu, am fost chemat aici și n-am încontro. Însă nu-ți face griji, n-ai comis o infracțiune gravă, n-o să primești decât o înștiințare că trebuie să te prezinți la Școala Medicală sau la Clinica Zonală pentru examinare și o să fii trimis la un doctor sau la un psiholog pentru TTV – tratament terapeutic voluntar. Am completat deja fișa ta, am găsit datele tale de identificare; tot ce mai trebuie să aflu e de când folosești medicamentele astea peste limitele care îți sunt alocate?

— De câteva luni.

Medicul mângâia ceva pe o hârtie de pe genunchi.

— Și de la cine ai împrumutat carduri farmaceutice?

— De la niște prieteni.

— Îmi trebuie numele lor.

După un timp, medicul adăugă:

— Măcar un nume. E doar o formalitate. N-o să le creeze necazuri. Uite, ei n-o să primească decât o muștrare din partea poliției, iar controlul SEB (Sănătate, Educație și Bunăstare) o să le țină sub observație cardurile farmaceutice timp de un an. E doar o formalitate. Un singur nume.

— Nu pot. Încercau doar să mă ajute.

— Uite, dacă nu-mi dai tu numele, înseamnă că opui rezistență și fie ajungi la închisoare, fie te trimit la Terapie Obligatorie, într-o instituție. Oricum pot lua urma cardurilor prin înregistrările autodispensarului dacă vor asta, n-am face decât să le scutim din timp. Hai, spune-mi măcar un nume.

Își acoperi fața cu brațele ca să se ferească de lumina imposibil de îndurat și zise:

— Nu pot. Nu pot să fac asta. Am nevoie de ajutor.

— A împrumutat cardul meu, spuse liftierul.

— Mda! Mannie Ahrens, 247-602-6023.

Medicul începu să scrie cu pixul.

— N-am folosit niciodată cardul tău.

— Zăpăcește-i puțin! N-o să verifice. Oamenii folosesc cardurile farmaceutice ale altora tot timpul, nu pot verifica asta. Eu mereu îl dau cu împrumut pe al meu și îl folosesc pe al altcuiva. Am o colecție întreagă de muștrări de-alea. Ei nu știu. Am făcut rost de lucruri despre care SEB nu a *auzit* vreodată. Tu n-ai mai avut niciodată probleme. Ia-o ușor, George!

— Nu pot, zise, prin asta înțelegând că nu putea să-l lase pe Mannie să mintă pentru el, că nu-l putea opri să mintă pentru el, că n-o putea lua ușor, că nu putea continua așa.

— O să te simți mai bine peste două-trei ore, spuse medicul. Dar rămâi în casă azi. Oricum în oraș e totul blocat, șoferii GPRT sunt din nou în grevă și Garda Națională încearcă să repună în circulație metrourele, iar la știri se spune că e o harababură groaznică. Stai liniștit. Eu trebuie să plec, mă duc pe jos la lucru, fir-ar să fie, e la zece minute de aici, în State Housing Complex de pe Macadam.

Patul săltă când se ridică el.

— Știi că numai în complexul ăla sunt două sute șaiszeci de copii care suferă de kwashiorkor? Toți provin din familii cu venituri reduse sau care trăiesc din ajutor social și nu consumă proteine. Și eu ce dracu' ar trebui să fac? Am înaintat de cinci ori petiții privind rația minimă de proteine pentru copiii ăia și

rațiile nu vin; n-am parte decât de birocrație și de scuze. Oamenii care trăiesc din ajutor social își permit să cumpere hrană suficientă, așa îmi tot spun. Sigur, dar dacă nu se găsește hrană de cumpărat? Ah, la naiba. Mă duc să le fac injecții cu vitamina C și să încerc să mă prefac că foametea se reduce doar la câteva cazuri de scorbut...

Ușa se închise. Patul se clătină când Mannie se așează pe el acolo unde stătuse medicul. Se simțea o aromă slabă, dulceagă, ca de iarbă proaspăt cosită. Din bezna ochilor închiși, din ceața care se ridica în jur, glasul lui Mannie se auzi îndepărtat:

— Nu-i așa că-i minunat să trăiești?

CAPITOLUL 2

„Portalul către Dumnezeu este non-existența.“

Zhuangzi XXIII

Biroul doctorului William Haber nu avea vedere spre muntele Hood. Era un apartament eficient, situat în interiorul imobilului, la etajul șaizeci și trei al Willamette East Tower și nu avea vedere spre exterior. Însă pe unul dintre pereții lipsiți de ferestre se găsea un imens poster cu muntele Hood, la care doctorul Haber se uita când vorbea prin intercomunicator cu secretara.

— Cine e acest Orr care urmează să intre, Penny? Istericul cu simptome de lepră?

Ea se afla la numai trei metri dincolo de zid, dar un comunicator între birouri, asemenea unei diplome înrămate de pe pereți, era de natură să inspire încredere, în egală măsură, pacientului și doctorului. Și nici nu prea se cuvenea ca un psihiatru să deschidă ușa și să strige: „Următorul!“

— Nu, domnule doctor, acela e domnul Greene de la zece. Acesta este trimis de doctorul Walters de la Școala Medicală Universitară, un caz de TTV.

— Abuz de medicamente. Așa e. Am dosarul aici. OK, trimite-l înăuntru când sosește.

Chiar în timp ce vorbea, auzi scârțâitul ascensorului urcând și apoi oprindu-se, ușile desfăcându-se; pașii, ezitarea, ușa de la intrare deschizându-se. Acum, că asculta cu atenție, auzea și alte uși, mașini de scris, voci, apa trasă în toalete, în toate birourile de la etajul lui, de deasupra și de dedesubt. Adevărata șmecherie era să înveți să nu le auzi. Singurul spațiu sigur care mai rămăsese era cel din cap.

Acum Penny parcurgea rutina primei vizite împreună cu pacientul și, în timp ce aștepta, doctorul Haber privi din nou peretele și se întrebă când fusese făcută o asemenea fotografie. Cer albastru, zăpadă din vârf până la poalele muntelui. Fără îndoială, cu mult timp în urmă, în anii '60 sau '70. Efectul de seră acționase treptat, iar doctorul Haber, născut în 1962, își putea aminti limpede cerul senin din copilărie; în prezent, zăpezile eterne dispăruseră de pe toți munții din lume, inclusiv de pe Everest, chiar și de pe Erebus, cel de pe țărmurile Antarcticii. Dar desigur că putea fi o fotografie actuală colorată, cu cerul albastru și piscul alb falsificate; n-aveai cum să-ți dai seama.

— Bună ziua, domnule Orr! rosti el ridicându-se și zâmbind, dar fără să întindă mâna, căci mulți dintre pacienții lui din ultima vreme aveau repulsie de contactul fizic.

Pacientul își retrase nesigur mâna abia mișcată, jucându-se nervos cu lăntșorul de la gât, și spuse:

— Bună ziua.

Lăntșorul era unul obișnuit, lung și din oțel argintat. Era îmbrăcat normal, ca orice funcționar obișnuit; părul era tuns îngrijit până la umeri, barba, scurtă. Avea părul și ochii deschiși la culoare, un bărbat scund, slab, simplu, într-o câțiva prost hrănit, dar sănătos, între douăzeci și opt și treizeci și doi de ani. Neagresiv, calm, molâu, reținut, convențional. După cum spunea adesea doctorul Haber, cel mai valoros moment din relația cu un pacient erau primele zece secunde.

— Luați loc, domnule Orr. Așa! Fumați? Cele cu filtru cafeiniu sunt calmante, cele albe sunt energizante.

Domnul Orr nu fuma.

— Hai să vedem dacă ne punem de acord în privința situației dumneavoastră. Controlul SEB vrea să știe de ce luați cu împrumut cardurile farmaceutice ale prietenilor, ca să faceți rost din autodispensare de stimulente și somnifere peste limita a ceea ce vă este alocat. E adevărat? Așa că v-au trimis la băieții de pe colină, v-au recomandat TTV și v-au trimis la mine pentru terapie. E totul corect?

Își auzea propriul glas plăcut, relaxat, bine calculat, astfel încât cealaltă persoană să se simtă în largul său; dar cel de față nu era nici pe departe în largul său. Clipea des, postura îi era încordată, poziția mâinilor excesiv de oficială: portretul clasic al anxietății reprimată. Aprobă din cap de parcă ar fi înghițit în sec.

— OK, bun, până aici nimic ieșit din comun. Dacă ați fi făcut stoc de pilule ca să le vindeți dependenților sau ca să comiteți o crimă cu ajutorul lor, atunci ați fi fost în mare încurcătură. Dar cum dumneavoastră le-ați folosit pur și simplu, pedeapsa nu constă decât în câteva ședințe cu mine! Acum, desigur, o să vreau să știu de ce le-ați folosit, pentru ca împreună să găsim un stil de viață mai bun pentru dumneavoastră, care să vă păstreze în limitele dozei de pe card într-o primă fază și, poate ulterior, să vă elibereze de orice dependență de medicamente. Așadar, obiceiul dumneavoastră – ochii îi fugiră o clipă la fișa primită de la Școala Medicală – era să luați acid barbituric câteva săptămâni la rând, să treceți câteva nopți pe dextroamfetamină, apoi din nou pe barbiturice. Cum a început totul? Cu insomnie?

— Dorm bine.

— Dar aveți coșmaruri.

Bărbatul ridică ochii speriat: o străfulgerare de teroare pură. Avea să fie un caz simplu. Nu avea nicio apărare.

— Un fel de coșmaruri, zise el răgușit.

— Mi-a fost ușor să ghicesc, domnule Orr. În general, mi-i trimit pe cei care visează. Îi zâmbi tânărului. Sunt un specialist în vise. Literalmente. Un onirolog. Somnul și visele sunt domeniul meu. OK, acum să trecem la următoarea presupunere, și anume că ați folosit fenobarbital ca să nu mai visați, dar ați

descoperit că, pe măsură ce vă obișnuiați cu medicamentul, efectul de suprimare a viselor era tot mai slab, până a devenit nul. La fel și dexedrina. Așa că le-ați alternat. Corect?

Pacientul aprobă țeapăn din cap.

— De ce perioada în care luați dexedrină era tot mai scurtă?

— Mă făcea iritabil.

— Bineînțeles. Iar ultima doză combinată pe care ați luat-o a fost o tâmpenie. Însă nu nu periculoasă în sine. Oricum, domnule Orr, ați făcut ceva periculos. Luă o pauză pentru sporirea efectului. V-ați privat de vise.

Din nou pacientul dădu din cap.

— Încercați să vă privați de hrană și de apă, domnule Orr? Ați încercat în ultima vreme să vă descurcați fără aer?

Își păstra un ton jovial și pacientul reuși să schițeze un scurt zâmbet nefericit.

— Știți că aveți nevoie de somn. Așa cum aveți nevoie de hrană, de apă și de aer. Dar vă dați seama că somnul nu e suficient, că trupul tânjește după o porție de somn cu vise? Dacă e privat sistematic de vise, creierul dumneavoastră o să vă facă niște lucruri tare ciudate. O să deveniți iritabil, flămând, incapabil să vă concentrați – vă sună familiar? Nu e vorba doar de dexedrină! – susceptibil la visare cu ochii deschiși, cu viteză de reacție fluctuantă, uituc, iresponsabil, victimă a fanteziilor paranoice. În cele din urmă, o să vă silească să visați... indiferent ce. Nu există niciun medicament care să vă împiedice să visați, fără să vă ucidă. De exemplu, alcoolismul extrem duce la o boală numită mielinoliza pontină centrală, care este fatală; cauza ei e o leziune a creierului mic ca rezultat al lipsei viselor. Nu al lipsei somnului! Ci a lipsei unei anumite stări foarte specifice care apare în timpul somnului, starea de vis, somnul REM, faza *theta*. Dumneavoastră nu sunteți alcoolic și nici mort, așadar știu că orice ați fi luat ca să vă suprimați visele a avut succes doar parțial. În consecință: (a) starea dumneavoastră fizică este proastă din cauza privării parțiale de vise și (b) ați încercat să urmați o cale și ați ajuns într-o fundătură. Așadar,

cum a început totul? Teama de vise, de coșmaruri, bănuiesc eu, sau de ceea ce considerați a fi coșmaruri. Îmi puteți spune ceva despre visele astea?

Orr ezită.

Haber deschise gura și o închise din nou. Deseori știa ce aveau să spună pacienții și putea s-o spună în locul lor mai bine decât ei. Dar ei erau cei care trebuiau să facă pasul cel mai important. Nu-l putea face el în locul lor. Și, la urma urmelor, discuția aceasta nu era decât ceva preliminar, un vestigiu al zilelor înfloritoare ale psihanalizei; singura sa funcție era de a-l ajuta pe el să decidă cum să-l ajute pe pacient, dacă era indicată o condiționare pozitivă sau una negativă, ce ar trebui să facă.

— Nu am coșmaruri mai mult decât alți oameni, cred, spunea Orr, privindu-și mâinile. Nimic special. Mie... mi-e frică de vise.

— Sau de visele urâte.

— De orice vis.

— Înțeleg. Aveți idee cum a început frica asta? Sau de ce anume vă temeți, ce doriți să evitați?

Cum Orr nu răspunse imediat, ci tăcea privind în jos la mâinile lui, mâini pătrate, înroșite, stând prea nemișcate pe genunchi, Haber îl impulsionează puțin:

— E vorba de latura irațională, de lipsa de legi, uneori de imoralitatea viselor, ceva de genul ăsta vă face să nu vă simțiți bine?

— Da, într-un fel. Dar dintr-un motiv anume. Vedeți, eu... eu...

Iată punctul culminant, cheia, se gândi Haber, privind și el mâinile acelea încordate. Sărmanul. Are vise erotice și un complex de vinovăție din cauza lor. Incontinență urinară în copilărie, o mamă excesiv de severă...

— De aici încolo n-o să mă mai credeți.

Bietul de el era mai bolnav decât părea.

— Un om care are de-a face cu visele și atunci când doarme și atunci când e treaz nu-și face prea multe probleme ce să creadă și ce să nu creadă, domnule Orr. Nu poate fi încadrat

Într-o categorie anume. Nu-și găsește locul. Așa că nu țineti seama de asta și continuați. Mă interesează.

Părea să-l ia de sus? Se uită la Orr să vadă dacă declarația nu fusese greșit interpretată și întâlnește pentru o clipă ochii bărbatului. *Niște ochi extraordinar de frumoși*, gândi Haber, iar cuvântul îl surprinse, căci nici frumusețea nu era o categorie în care își încadra pacienții. Avea irisul albastru sau cenușiu, foarte limpede, parcă transparent. Pentru un moment, Haber uită de el și se pierdu în ochii aceia limpezi, amăgitori; dar numai pentru un moment, astfel că straniețatea experienței abia dacă fu remarcată de mintea sa conștientă.

— Ei bine, zise Orr, vorbind cu o oarecare hotărâre, eu am vise care... care afectează... lumea din afara visului. Lumea reală.

— Toți avem din astea, domnule Orr.

Orr se holbă la el. Un om foarte sincer.

— Efectul viselor din faza *theta* imediat înainte de trezire asupra nivelului emoțional general al psihicului poate fi...

Omul cel sincer îl întrerupse.

— Nu, nu la asta mă refer. Și bâlbâindu-se puțin: Vreau să spun că visez ceva și se întâmplă cu adevărat.

— Nici asta nu e greu de crezut, domnule Orr. Vorbesc foarte serios. Abia de când cu dezvoltarea gândirii științifice oamenii au început să studieze astfel de declarații, nici vorbă să nu creadă în ele. Profetiile...

— Nu sunt vise profetice. Nu pot să prevăd nimic. Eu pur și simplu *schimb* lucrurile.

Își ținea mâinile încleștate. Nu era de mirare că tipii de la Școala Medicală îl trimiseseră aici. Ei întotdeauna îi trimiteau lui Haber nucile greu de spart.

— Îmi puteți da un exemplu? De pildă, vă amintiți când ați avut prima dată un astfel de vis? Câți ani aveți?

Pacientul ezită îndelung și în cele din urmă spuse:

— Aveam șaisprezece ani, cred.

Atitudinea lui era încă docilă; se temea considerabil de mult de subiect, dar nu era în defensivă sau ostil față de Haber.

— Nu sunt sigur.

— Povestești-mi de prima dată de care sunteți sigur.

— Aveam șaptesprezece ani. Locuiam încă în casa părintească, iar sora mamei mele locuia și ea cu noi. Divorțase și nu avea de lucru, primea doar ajutorul social. Ne cam incomoda. Apartamentul era unul obișnuit, cu trei camere, iar ea era mereu prezentă. O făcea pe mama să se urce pe pereți. Nu prea avea tact – la mătușa Ethel mă refer. Murdărea baia – aveam încă baie proprie în apartament. Și, of, făcea mereu tot felul de glume proaste cu mine. Pe jumătate glume. Venea în dormitorul meu îmbrăcată doar cu pantaloni de pijama, lucruri de genul ăsta. Avea vreo treizeci de ani. Mă cam agita. Nu aveam încă o prietenă și... știți dumneavoastră. Adolescenții se excită ușor. Mie nu-mi plăcea. Vreau să spun, era mătușa mea.

Aruncă o privire spre Haber ca să se asigure că doctorul înțelegea ce nu-i plăcea și că nu-i dezaproba resentimentul. Toleranța insistentă a secolului al XX-lea produsese la fel de multă vinovăție în privința sexului și teamă de sex la urmașii săi, așa cum făcuse tendința de reprimare specifică secolului al XIX-lea. Orr se temea că Haber ar putea fi șocat că el nu voia să se culce cu mătușa lui. Haber își păstră expresia obiectivă, dar interesată, și Orr continuă.

— Mă rog, am avut o mulțime de vise neliniștite, iar mătușa asta era mereu prezentă în ele. De obicei, deghizată, așa cum apar oamenii uneori în vise; o dată era o pisică albă, dar eu știam că era Ethel. Oricum, în cele din urmă, într-o seară m-am convins s-o duc la film și a încercat să mă provoace s-o pipăi, apoi, când am ajuns acasă, s-a tot învârtit în jurul patului meu, sugerându-mi că părinții mei dorm și lucruri de genul ăsta, ei bine, după ce în final am scos-o din camera mea și am adormit, am avut un vis. Unul foarte viu. Mi l-am putut aminti perfect când m-am trezit. Am visat că Ethel murise într-un accident de mașină în Los Angeles și că primiserăm o telegramă. Mama plângea în timp ce încerca să gătească cina, și mie îmi părea rău pentru ea, tot îmi doream s-o pot ajuta cumva, numai că nu